

Etiniai aspektai vaikų psichoterapijoje

Dr. Rasa Barkauskienė

Vilniaus universitetas

Goda Bačienė

Lietuvos vaikų ir paauglių psichiatrių draugija

2018 10 27

Kontekstas (1)

- Vaikai sudaro maždaug 27 proc. populiacijos pasaulyje (*Pasaulio banko duomenys, 2017*); Lietuvoje – 17.9 proc. (*Lietuvos statistikos departamento duomenys, 2018*).
- Vaikystė: nuo kūdikystės iki jauno suaugusiojo
- Vaikystė ir kintantis kontekstas
 - Vaikas šeimoje, ugdymo įstaigoje, bendruomenėje, virtualioje aplinkloje
 - Politinis, ekonominis, socialinis ir kultūrinis kontekstas

Kontekstas (2)

- Vaiko ir suaugusiojo santykis
 - Priklausomas fiziškai, emociškai, struktūriškai, teisiškai
 - Tikimasi, kad suaugusieji (tėvai ir globėjai) rūpinsis ir auklės, veiks vaiko gerovei. O jei ne?

- Vaikai ir paaugliai – itin pažeidžiamų klientų grupė
 - Ar įstatymai mums padeda?
 - Ar profesinių asociacijų etikos kodeksai yra tvirtas ramstis?

Kontekstas (3)

- Psichikos sveikatos paslaugos ir profesijų kryžkelė
 - Psichologų profesinės etikos kodeksas
 - Lietuvos gydytojo profesinės etikos kodeksas
 - Psichoterapijos asociacijų etikos kodeksai
- Etikos kodeksai mažai ką sako apie vaikus specifiškai

Bendrieji profesinės etikos principai psichikos sveikatos kontekste

- Etikos kodeksų aprašomi principai turi daugiau panašumų nei skirtumų
- Pagrindiniai principai:
 - Profesinė kompetencija
 - Pagarba žmogaus teisėms ir orumui
 - Profesinis garbingumas
 - Atsakomybė
- Etikos iššūkiai ir vaikų psichikos sveikatos priežiūra bendrai
- Etikos iššūkiai ir vaikų psichoterapija specifiškai

Profesinė kompetencija

Profesionalumas ir kompetencija vaikų psichikos sveikatos priežiūroje

- Raidos psichologijos žinios
- Diagnostikos žinios ir nuolatinis jų atnaujinimas
 - Diagnozės tikslumas (amžius, ligonių kasų apmokėjimas)
- Gydomo žinios ir nuolatinis jų atnaujinimas
 - Pripažinti metodai
 - Ambulatorinis vs stacionarus
 - Medikamentinis vs psichoterapinis
 - Kompensacija
- Pagalbos organizavimas:
 - pagalbos tinklas, veiklos planas, bendradarbiavimas, atvejo vadyba

Pagarba žmogaus teisėms ir orumui

Konfidencialumas, apsisprendimo laisvė ir pagarba gyvybei vaikų psichikos sveikatos priežiūroje

- Konfidencialumas vaikų psichiatrijoje ir:
 - Bendradarbiavimas (su tėvais, mokytojais, BPG, etc)
 - Mokymo programos bei mokslo tyrimai
 - Teismo reikalavimai
- Stigmatizacija
 - Nenoras kreiptis pagalbos
 - Diagnozė visam amžiui

Profesinis garbingumas

- Lygiavertiškumo klausimas vaikų psichikos sveikatos priežiūroje
 - Nediskriminacijos
 - Neprievartinis (tėvų reikalavimu, vaiko saugumui)
 - Informacijos suteikimas
 - Prieinamumas (regionai, mokamos paslaugos)
 - Mokesčio vienodumas, įtraukimas į programas

Etikos klausimai ir vaikų psichoterapija

- Ar profesinių asociacijų etikos kodeksai yra tvirtas ramstis?
 - Aprašo, kas teisinga, kas klaidinga; „juoda-balta, bet ne pilka“
- Pagrindinės taisyklės priimant sprendimus kaip elgtis su klientu:
 - Autonomijos puoselėjimas
 - Nepakenkti
 - Naudingumas
 - Teisingumas
 - Ištikimybė
- Amerikos vaikų ir paauglių psichiatrijos akademijos Etikos kodeksas raidos perspektyvą įvardija pirmuoju principu
 - „raidos perspektyva visada turi būti vaikų ir paauglių psichiatro priimamų sprendimų ir veiksmų ašis“ (*AACAP Code of Ethics, 2014*)

Etinės dilemos vaikų psichoterapijoje (1): tikslų apibrėžimas

- Psichoterapijos tikslas vaiko ir tėvų akimis
- Galios problema
- Pagrindinė etinė dilema yra vaiko įtraukimas į sprendimų, susijusių su terapijos tikslais, priėmimą
 - Informuotas sutikimas ir pritarimas

Etinės dilemos vaikų psichoterapijoje (2): jautrios situacijos

- Linija tarp fantazijos ir realybės vaikų terapijoje
- „Mažo pasaulio“ fenomenas

Etinės dilemos vaikų psichoterapijoje (3): terapeuto konfliktai

- Konfliktuojančios vertybės
- Vaikai klientai gali iššaukti unikalias kontrperkėlimo reakcijas psichoterapeutams
 - Perkėlimo bei kontrperkėlimo neatpažinimas ir/ar ignoravimas yra vienas kelių, vedančių į galimus etinius nusižengimus (*Schmuckler, Atkeson, Keable & Dahl, 2012*).
- Perdegimas ir jo prevencija

Dėkojame, kad klausėtės